

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 542 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukxonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoira Azimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta’siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O‘zbekiston respublikasida aholi bandligini ta’minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o‘g‘li	
O‘zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta’minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta’sirini ekonometrik tahlil qilish.....	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo‘jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o‘ziga xos xususiyatlari	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo‘ribaeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o‘zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o‘g‘li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o‘g‘li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo‘llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G‘iyosaliyevich	
Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning likvidiligi va moliyaviy barqarorligini ta’minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессий социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta’lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o‘g‘li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloev Suxrob Sobirovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining V.Z. Vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	148
Kamola Xaydarova	
"Sibir daryolarining burilishi" loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Bexzod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari.....	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxlari strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "yashil investitsiyalar" dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqulovna	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlilikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinovna	

“Deviant xulq-atvorli o‘smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li, Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich	
Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o‘zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta’siri	270
Masharipov Rasulbek Jo‘rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo‘nalishlari	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O‘zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi	277
Adilov Zuxriddin Marip o‘g‘li	
Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o‘zgarish tendensiyalari	281
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi	286
Po‘latov Abdulloh Xolxo‘jayevich	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана)	291
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Robototexnika asoslari va maktab ta‘limida qo‘llanilishi	298
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o‘g‘li	
Sun‘iy intellektlar yordamida o‘quvchilarni hayotiy faoliyat ko‘nikmasini shakllantirishi	303
Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo‘rayevna, Kurbanov Azimjon Jo‘raboy o‘g‘li	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari	316
Saypiddinov Shukurullo Sadrdinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o‘g‘li	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari	320
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
O‘zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o‘zgarish tendensiyalari va istiqbollari	326
Ilyosov Asrorjon Axrorjon o‘g‘li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi	330
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Inson resurslarini o‘rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta’rifiy tahlil	336
Bakirov Qobiljon Mamatyusupovich	
Bandlikni ta’minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli	340
Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari	346
Xoliyorov Xomid Boynazarovich	
Разработка экспертной системы для оценки финансового состояния предприятия	352
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Farg‘ona vodiysi viloyatlarida kichik biznes ko‘rsatkichlarining o‘zgarishi: panel regressiya tahlili	362
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi	
O‘zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarni hisoblashdagi asosiy muammolar va ularning yechimlari	368
Farmonov Ilhomjon Iqboljon o‘g‘li	
Xorijiy tajriba asosida korxonalar innovatsion faolligini boshqarishni takomillashtirish	374
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
Mahalliy davlat hokimiyati organlarida milliy kadrlar zaxirasini shakllantirish	380
G‘aniev Elyor Sobirjonovich	
O‘zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishning ahamiyati	386
Mirzayev Muzaffar Maxmudovich	

The role of international investments in greening and ecological rehabilitation of the aral sea region	392
Ospanova Feruza Bazarbaevna	
“Зеленое направление” совершенствования бухгалтерского учета	397
Ибрагимов Гайратжон Артикович	
Xarajatlarni kelib chiqish joylari va javobgarlik markazlari bo'yicha hisobga olishni takomillashtirish	403
Xamidova S.Ya.	
Mintaqalarni iqtisodiy rivojlantirishning metodologik asoslari va ularni takomillashtirish.....	409
Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
O'zbekistonda kichik turar joy biznesini rivojlantirishda xorijiy tajribalar	414
Yo'ldashev Bekzodjon Sherzodjon o'g'li	
Tijorat banklarida davlat maqsadli dasturlarini moliyalashtirish yuzasidan ilmiy-nazariy qarashlar.....	419
Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	426
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Risk management in commercial banks, methodological approaches and practical implementation	433
Baymuratova Zina Aqilbekovna, Jarilkapova Naubaxar Paraxat qizi	
The impact of competition on economic growth: evidence from uzbekistan's automotive industry.....	439
Saydaliyeva Dilrabo Baxriddin qizi	
Raqamli texnologiyalarning oliy talim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni.....	444
Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna	
Развитие производства сельскохозяйственной продукции путем развития цифровых технологий.....	450
Юсупов Мухиддин Соатович	
Tijorat banklarida loyihaviy moliyalashtirish risklarini boshqarish amaliyotini takomillashtirish	457
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Iqtisodiy tarmoqlarni soliqqa tortish orqali investitsiya loyihalarini rivojlantirish.....	463
Sharipov Eldor Salohiddin o'g'li	
Iqtisodiyotda investitsiya va kredit salohiyatini bank faoliyatiga ta'siri.....	468
Ergashova Nilufar Sobirovna	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish	473
Tashmukhamedova Karima Samatovna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va istiqbollari.....	479
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Xalqaro sayohat lug'ati va uning shakllanishi.....	487
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va uni o'zbekiston respublikasi hisob tizimini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati.....	492
Quvvatov G'olibjon Baxtiyor o'g'li	
Kooperatsiyalarning tutgan o'rni va ahamiyati.....	501
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	
Использование методов математического моделирования при внедрении коммерческих автоматических систем	505
Курбанова Рахима, Ахмедов Мехрожжон	
Tijorat banklari kapitalidagi davlat ulushini kamaytirish yo'llari.....	511
Vasiyev Alisher Samiyevich	
Механизмы трансформации неформального сектора в официальную экономику на основе финансовых инструментов.....	515
Кошанов Абдимурат Азат ули, Муртазаев Шахрух Коньскайлиевич	

The impact of tourism on the economy of Uzbekistan	519
Xaydarova Marjona, Muxamedboyeva Muxlisa, Umarov Kamron, Usmanova Aziza	
Mintaqada gastroturizm rivojlanishining iqtisodiy asoslari va zamonaviy tendensiyalari.....	525
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Qoraqalpog'istonda mehmonxona xo'jaligining hozirgi holati tahlili	530
Xalimova Fayoza Nafasovna	
Tikuv-trikotaj korxonalarini brend jozibadorligini oshirishning ilmiy-nazariy jihatlari.....	535
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	

maqolada brend jozibadorligining asosiy elementlari va ular tikuv-trikotaj sanoatida qanday qo'llanishi mumkinligi tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy brendlarning xalqaro bozorlarda muvaffaqiyatli raqobatlashishining strategik yo'nalishlari, marketing va brend menejmenti nuqtai nazaridan ko'rib chiqiladi. Maqola O'zbekistonning tikuv-trikotaj sanoatidagi hozirgi holatni tahlil qilgan holda, brend imijini shakllantirishda duch kelayotgan asosiy muammolarni va ularga qarshi yechimlarni taklif etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi brendingning rivojlanishi, global bozorlar, va O'zbekistonning yengil sanoati bo'yicha izlanishlar va tahlillarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan usullarni o'z ichiga oladi. Ushbu metodologiya ilmiy, analitik va amaliy usullarga asoslangan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maqolada brendning roliga, jahon bozorida o'sish tendensiyalariga, va O'zbekistonning yengil sanoatidagi brendlar rivojlanishiga oid masalalar yoritilgan. Ushbu mavzuda adabiyotlar sharhini yozishda quyidagi asosiy nuqtalarga e'tibor berish mumkin:

Hozirgi kunda brend yaratish va rivojlantirish bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud. Misol uchun, Aaker (1996) tomonidan taqdim etilgan brend kapitali nazariyasi, brendning kuchli bozor ta'sirini oshirish uchun uning imidji, ishonchligi va qiymatini qanday oshirish kerakligi haqida muhim ma'lumotlar beradi. Kotler (2017) ning brending strategiyalari va marketing faoliyatlari haqida keltirilgan fikrlari bozor talablari va raqobatchilarga moslashuvning muhimligini ta'kidlaydi.

Brend jozibadorligini oshirish va brend kapitalini yaratish masalalari zamonaviy marketingning asosiy elementlaridan biridir. Keller (2003) tomonidan taqdim etilgan brendni boshqarishning ilmiy yondashuvlari, brendning o'ziga xos xususiyatlari va hissiy aloqalar orqali iste'molchilarni jalb qilishning muhimligini ko'rsatadi. Ushbu tushunchalar brendning bozordagi muvaffaqiyatini oshirish uchun zarurdir.

Kapferer (2012) ning brendni integratsiyalashgan tarzda rivojlantirish haqidagi fikrlari, brendning xarakteristikalarini va tasvirlarini iste'molchilar ongida mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekistonning yengil sanoatining global bozorga integratsiyasi va brendlarning xalqaro nufuzini oshirish borasida olib borilgan tadqiqotlar Mansurov (2019) va Jumaniyozov (2020) kabi tadqiqotchilarning ishlarida o'z aksini topgan. Ular eksportga yo'naltirilgan qo'shma korxonalar va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish masalalarini chuqur tahlil etganlar.

Schindler va Kibbee (2013) tomonidan brendning raqamli iqtisodiyot sharoitida muvaffaqiyatli rivojlanishini ta'minlash uchun innovatsion yondashuvlar va strategik boshqaruvning ahamiyati haqida yozilgan. Raqamli marketingning brend strategiyasiga qo'shgan hissiy haqida so'z yuritiladi.

Brend qiymati va uning moliyaviy ko'rsatkichlar bilan bog'liqligi Rust, Zeithaml va Lemon (2000) tomonidan ishlab chiqilgan brend kapitali modelida taqdim etilgan. Ushbu model brendning iste'molchi ongidagi imidji va qadriyatlarini qanday oshirishni ko'rsatadi.

Maqolangizda keltirilgan statistika va jahon bozorida o'sish prognozlari haqidagi ma'lumotlar, O'zbekistonning yengil sanoati va brendlarning rivojlanishiga oid izlanishlar bilan muvofiqlashadi. Bunday tadqiqotlar O'zbekistonning iqtisodiy holatini yaxshilash va yangi bozorlarni egallashdagi muhim yo'nalishlarni yoritadi.

Ushbu adabiyotlar sharhi brending strategiyalarining o'zgaruvchanligi, global raqobat va innovatsiyalarni hisobga olgan holda, O'zbekiston yengil sanoatining mustahkamlanishi uchun qanday bilim va tajribalar zarurligini ko'rsatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jahon mamlakatlarida tikuv-trikotaj mahsulotlari bozorida korxonalar marketing faoliyatida brending asosiy strategik maqsadga aylanib, global raqobatda ustunligini ta'minlash va qo'shilgan qiymat yaratishning ustuvor yondashuvi sifatida qaralmoqda. "Global kiyim-kechak bozori 2024-2030-yillar davomida yillik o'rtacha 2,8 foiz o'sishi prognoz qilinayotgan bir vaqtda 95 foizi iste'mol hashamatli bo'lmagan ommaviy mahsulotlarga tegishli bo'lishi kutilmoqda". Mazkur o'sish tendensiyalariga asoslangan holda global brending strategiyalari asosida jahonning TOP-10 talik yetakchilari hisoblangan Nike, Adidas, Zara, H&M, Shein, Uniqlo, Skechers kabi kiyim brendlarning 2023-yildagi 32 foizlik bozor ulushini 2030-yilgacha 50 foizdan oshirish maqsadlarida harakat qilmoqda, natijada mamlakatlarda shakllangan raqobat mahalliy brendlarni globallashtirish imkoniyatlarini cheklab bormoqda.

Jahonda raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarini boshqarishda innovatsion strategiyalarni shakllantirish, ularning samaradorligini baholash, ishlab chiqarish jarayonlariga strategik boshqaruvning

samarador usullarini tatbiq etish, innovatsion faoliyatni loyihalar asosida rivojlantirish, innovatsiyalarni boshqarishning samarali tizimini tashkil etish, innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarish, innovatsion rivojlantirishni tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish, innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlarini ekonometrik modellashtirish imkoniyatlarini tadqiq etish borasida ko'plab izlanishlar olib borilmoqda.

Brend, o'zining noyob xususiyatlari va iste'molchilar ongida yaratilgan ijobiy tasviri orqali kompaniyaning bozorga bo'lgan ta'sirini oshiradi, uning imidjini mustahkamlaydi va bozordagi raqobatbardoshligini ta'minlaydi. Brend bu korxonaga uchun strategik ahamiyatga ega va uning raqobatbardoshligi, bozordagi mavqeyini oshirish uchun muhimdir. Brend bu korxonaga yoki tovar nomini iste'molchi ongida xosil qiladigan ishonchi va qadriyatlarini to'plami hisoblanadi. Korxonaga brend strategiyasi qo'llash orqali korxonaga raqobat kurashida ustunliklarga ega bo'ladi.

Bozorda paydo bo'lgan brendlar o'z hayotiylik davri davomida rivojlanib boradi. Brend nomi, uslubi va shiori iste'molchilar tomonidan aniq qabul qilinadigan, funksional va hissiy elementlar to'plamiga aylanishi orqali yakunida qiymat yaratishni ta'minlaydi. Bu jarayon, brendning bozor talablariga moslashishini va uning iste'molchilar ongida mustahkam o'rin egallashini ta'minlaydi. Brend marketingning asosiy jihati bo'lib, mahsulot, xizmat yoki kompaniya uchun o'ziga xos o'ziga xoslik va idrokni yaratish va boshqarishni o'z ichiga oladi. Samarali branding biznesni raqobatchilardan farqlashga yordam beradi va iste'molchilar o'rtasida ishonch va sodiqlikni mustahkamlaydi. Brandingning asosiy tamoyillari sifatida quyidagilarni keltirib o'tish mumkin: yaratishning aniqligi va izchilligi, farqlanish xususiyati, haqiqiylik, hissiy jozibadorligi, muvofiqlik, mutanosiblik, uzoq muddatli istiqbolga yo'naltirilgan va moslashuvchanlik. Brendda ushbu asosiy tamoyillarini qo'llash orqali korxonalar iste'molchilar bilan yaqin aloqada bo'lib, raqobatchilardan ajralib turadigan va uzoq muddatli muvaffaqiyat hamda barqaror o'sishni ta'minlaydigan kuchli brendlarni shakllantirishi mumkin. Bunday brendlarni yaratish uchun korxonaga brend jozibadorligini oshirib borishi zarur.

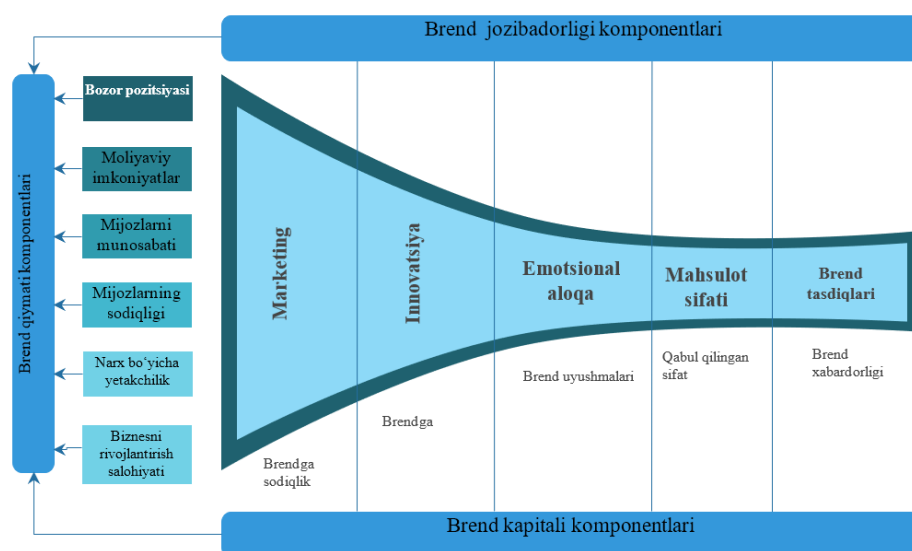
Brend jozibadorligi iste'molchilar uchun qiziqarli va maqbul bo'lgan xususiyatlarni taqdim etadi. Bu orqali iste'molchilarning xohish-istaklariga ta'sir ko'rsatadi va ularning xarid qilish qarorlarini belgilaydigan asosiy omil hisoblanadi.

Zamonaviy marketingning asosiy vazifasi esa brendning qiymatini oshirishga yordam beruvchi samarali marketing vositalarini ishlab chiqishni talab qiladi.

Brend qiymati korxonaga uchun nomoddiy aktiv sifatida uning brendning moliyaviy qiymatini anglatib, bu uning obro'si, tan olinishi va nafillik tufayli iste'molchilar mahsulot uchun to'lashga tayyor bo'lgan summani anglatadi. Brend qiymati kompaniyaning umumiy bahosining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning rentabelligi va bozordagi mavqeyiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan nomoddiy aktiv sifatida qaraladi.

Brend kapitali korxonaning moliyaviy ko'rsatkichlari, bozor pozitsiyasi, mijozlarning brend haqidagi tasavvuri, sodiqligi kabi jihatlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu omillarni chuqur tahlil qilish orqali korxonalar uzoq muddatli muvaffaqiyati va raqobatbardoshlikni oshiradigan yuqori brend qiymatini shakllantirishi mumkin.

Ilmiy nazariy xulosalar asosida brendni anglatuvchi 3 ta asosiy ilmiy kategoriyalar va komponentlari o'rtasidagi bog'liqliklar o'zaro to'ldiruvchilar sifatida qarash maqsadga muvofiq. Har bir elementning o'zaro bog'lanish sxemasi 1-rasmda aks etgan.

1-rasm. "Brend jozibadorligi", "brend kapitali" va "brend qiymati" tushunchalari va ularning asosiy komponentlarining o'zaro bog'liqlik sxemasi¹

1 Muallif ishlanmasi

Brend kapitali brendning mahsulot yoki xizmatga u taqdim etadigan funksional afzalliklaridan tashqari qo'shadigan qiymatini anglatadi. Bu orqali iste'molchilarning brendga nisbatan umumiy tasavvurlari va munosabatlarini aks ettiradi. Ushbu omillar ularning xarid qilish qarorlariga va sodiqlik darajasiga ta'sir ko'rsatib, korxonalarining bozor faoliyatining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Brend kapitali kompaniyalar uchun muhim nomoddiy aktiv bo'lganligi sababli uni oshirish choralarini ko'rish biznes subyektlarining asosiy strategik yo'nalishiga aylangan.

Bozorda brendni muvaffaqiyatini saqlab qolish va rivojlantirish uchun brend kapitali va marketing faoliyatidan samarali foydalanish zarur bo'lib, bu xabardorlikni oshirish, farqlashni ta'minlash, qiymat yaratish, foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish va hissiy aloqalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonlar muvaffaqiyatli brend yaratishning asosiy tarkibiy qismlaridir.

Brend jozibadorligi esa uning xabardorligini oshirish, yuqori sifatni ta'minlash, ijobiy assotsiatsiyalarni rivojlantirish va iste'molchilar sodiqligini mustahkamlash orqali kuchli brend aktivlarini shakllantiradi. Natijada, mustahkam brend kapitali yaxshilangan moliyaviy ko'rsatkichlar, bozor mavqeining mustahkamlanishi, mijozlar tomonidan ijobiy qabul qilinishi va yuqori narx siyosati orqali brend qiymatini oshiradi. Shuningdek, taklif etilgan 1.1-rasmda "Brend jozibadorligi", "brend kapitali" va "brend qiymati" tushunchalari va ularning asosiy komponentlarining o'zaro integratsiyasi orqali mustahkamlanish asoslarini yaratish orqali brendda yangicha ilmiy yondashuvlarni ishlab chiqishni muhim hisoblanadi.

Olib borilgan ilmiy nazariy qarashlardan kelib chiqqanda brendlarni shakllantirish va rivojlantirishda birlamchi asos sifatida brend jozibadorligini oshirishga qaratilgan strategik maqsadlar boshlang'ich bosqich sifatida qaralishi lozim.

Bugungi kunda jahon bozorlarida tabiiy tolalardan tayyorlangan mahsulotlarga bo'lgan talabning oshishi bilan, O'zbekiston yengil sanoati faqat paxta tolasini yetkazib beruvchi sifatida emas, balki to'qimachilik mahsulotlari, ayniqsa, tayyor mahsulotlar eksportchisi sifatida ham jahon bozorida o'z o'rinlarini egallashmoqdalar.

Xorijiy investitsiyalarni jalb etish va tayyor iste'mol tovarlarini ishlab chiqarishga yo'naltirilgan qo'shma korxonalar tashkil etish brendlarning xalqaro nufuzini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu orqali xorijiy kompaniyalarning brend tajribalari o'rganilib, mamlakatda ularni samarali qo'llash bo'yicha o'ziga xos yondashuvlar ishlab chiqiladi.

Sohani rivojlantirish maqsadida ommaviy ishlab chiqarish tizimlarini yaratish va ularning tarkibida dizayn, moda va bozor talabini hisobga olgan holda tezda ishlab chiqarishga mas'ul tuzilmalarni izchil shakllantirish zarur, eski korxonalarda texnik qayta qurollantirish va rekonstruksiya qilish barobarida yaqin kelajakda yiliga 500 ming tonnagacha paxta tolasini qayta ishlash quvvatiga ega yangi korxonalar yaratish bo'yicha "O'zto'qimachilik sanoat" uyushmasi tomonidan keng ko'lamlı strategik maqsadlar belgilanib, ular amalga oshirilmoqda.

Statistik ma'lumotlarga e'tibor qaratilganda, O'zbekiston Respublikasida kiyim ishlab chiqarish hajmi 2023-yilda 23087,8 mlrd.so'mni tashkil etib, jami sanoatdagi ulushi 3,50 foizni, ishlab chiqarish sanoatidagi ulushi esa 4,1 foizni tashkil etgan.

Ishlab chiqarish dinamikasiga e'tibor qaratilganda 2016-2018-yillarda kiyim ishlab chiqarishning ulushi boshqa yillarga nisbatan yuqori oshganligini ko'rish mumkin. Biroq so'ngi besh yillikda esa dinamik holat saqlanib kelgan bo'lsa, 2023-yilda oldigi yillarga nisbatan yuqori o'sish suratlari ta'minlangan (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston Respublikasida kiyim ishlab chiqarish².

Klassifikator	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sanoat mahsuloti, Mlrd. so'm	38119,0	47587,1	57552,5	70634,8	84011,6	97598,2	111869,4	148816,0	235340,7	322535,8	368740,2	456056,1	553265,0	658991,7
Ishlab chiqarish sanoati, Mlrd. so'm	28742,8	37295,3	44347,0	56068,7	68225,7	78492,3	91483,0	120686,9	189642,6	254860,9	305928,6	378186,4	460491,8	556382,4

2 O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo'mitasi ma'lumotlari

Kiyim ishlab chiqarish	575,8	795,2	996,8	1165,8	1308,7	1585,3	4318,5	6108,2	7732,2	9165,8	10402,4	13592,8	17264,8	23087,8
Kiyim ishlab chiqarishning jami sanoatdagi ulushi, %	1,51	1,67	1,73	1,65	1,56	1,62	3,86	4,10	3,29	2,84	2,82	2,98	3,12	3,50
Kiyim ishlab chiqarishning ishlab chiqarish sanoatdagi ulushi, %	2,00	2,13	2,25	2,08	1,92	2,02	4,72	5,06	4,08	3,60	3,40	3,59	3,75	4,1

2-jadval. 2017-2023-yillarda to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoati bo'yicha ishlab chiqarish ko'rsatkichlari³

№	Ko'rsatkichlar nomi	o'lchov birligi	2017 y.		2018 y.		2019 y.		2020 y.		2021 y.		2022 y.		2023 y.	
			natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor
1	Paxta tolasi	ming tn.	468,2		532,4		801,3		852,0		1 003,0		1 080,0		1 100,0	
	qayta ishlash darajasi	%	40%		63%		88%		93%		100%		100%		100%	
2	Sanoat mahsulotlari	mird. so'm	22 871,5		32 567,4		39 112,5		44 154,2		64 791,1		79 968,5		93 599,4	
	yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushi	%	27,4%		34,5%		42,8%		44,0%		53,7%		53,5%		57,3%	
2.1	Kalava ip	ming tn.	412,3	8 946,9	535,0	11 609,5	635,0	14 955,0	778,2	16 887,2	862,3	19 447,8	905,6	22 640,0	932,4	23 310,0
	qayta ishlash darajasi	%	49,6%		47,2%		40,0%		41,5%		65,2%		45,2%		52,8%	
2.2	Gazlama	min. kv. M	370,5	1 667,3	492,8	1 973,5	645,0	2 583,0	705,1	2 782,4	716,2	3 522,8	814,3	4 885,8	937,1	5 622,6
2.3	Trikotaj mato	ming tn.	71,9	2 525,4	122,6	4 306,2	137,3	4 822,5	160,5	5 061,1	203,8	7 012,4	242,3	9 692,0	275,8	11 032,0
2.4	Tikuv-trikotaj mahsulotlar	min. dona	452,2	5 976,9	812,4	10 741,4	214,3	16 055,3	520,0	18 689,0	997,8	32 720,9	2 324,2	40 673,5	2 698,7	51 275,3
2.5	Paypoq mahsulotlari	min. juft	98,4	295,6	162,9	489,4	231,9	696,7	400,2	734,5	458,4	2 087,1	461,6	2 077,2	471,9	2 359,5
	Boshqa mahsulotlar	mird. so'm	3 459,4		3 447,4											

3 O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo'mitasi ma'lumotlari

3-jadval. 2017-2023-yillarda to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoatining eksport ko'rsatkichlari⁴.

№	Ko'rsatkichlar nomi	o'lchov birligi	2017 y.		2018 y.		2019 y.		2020 y.		2021 y.		2022 y.		2023 y.	
			natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor	natura	miqdor
3	Eksport	mln. doll.		912,7	1 302,3		1 541,3		1 868,4		2 931,2		3 229,1		3 386,6	
3.1	Kalava ip	ming tn.	224,7	559,0	282,3	725,0	381,1	880,9	455,4	947,3	562,6	1 618,7	409,5	1 422,3	447,8	1172,2614
3.2	Gazlama	mln. kv. m	130,8	46,8	184,5	75,4	215,5	73,8	296,5	103,9	318,5	145,6	305,8	168,1	588,7	171,73247
3.3	Trikotaj mato	ming tn.	11,6	46,0	16,2	63,0	20,4	79,3	33,2	139,5	46,1	238,3	50,4	301,4	60,9	290,44892
3.4	Tikuv-trikotaj mahsulotlar	mln. doll.		257,4	313,1		486,3		648,0		882,3		1 283,2		1 696,50	
3.5	Paypoq mahsulotlari	mln. doll.	12,9	3,5	14,1	74,6	21,2	119,8	29,8	167,3	46,3	168,3	54,1	169,7	55,657158	
3.6	Boshqa mahsulotlar	mln. doll.			111,7											
	Mahalliy lashtirish	mlrd. so'm	22,9		30,2	169,8		1130	566,8	900,9				1286,6		

2017-yildan keyingi davrlarga e'tibor qaratilganda to'qimachilik mahsulotlari tarkibida yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushi tobora ortib borgan.

Jumladan, paxta tolasini qayta ishlash darajasi 2017-yilda 40%ni tashkil etgan bo'lsa, 2021-yildan boshlab, to'liq qayta ishlash o'zlashtirilgan. 2017-yilda 71,9 ming tonna trikotaj mato ishlab chiqarilgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich qariyb, 3,8-marta o'sib 275,8 ming tonnani tashkil etgan. 2017-yilda jami 452,2 mln. dona tikuv-trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarilgan bo'lsa, 2023-yilda 5,9-marta oshib 2698,7 mln. dona mahsulotlar ishlab chiqarishga erishilgan (2.2-jadval).

Tikuv-trikotaj mahsulotlari eksportida ham tahlil qilinayotgan yillar davomida yuqori o'sish ta'minlanib, 2017-yilda 11,6 ming tonna trikotaj mato eksport qilingan 2023-yilda ushbu ko'rsatkich 60,9 ming tonnani tashkil etgan. Tikuv-trikotaj mahsulotlari eksporti esa 2017-yilda 257,4 million AQSh dollarga teng bo'lsa, 2023-yilda bu raqam 1696,50 million AQSh dollariga yetib, taqqoslanayotgan davrda 6,5 barobar ortgan. (2.3-jadval).

4 O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo'mitasi ma'lumotlari

Jahon bozorida talab tobora ortib borayotgan O'zbekistonning tikuv-trikotaj mahsulotlari yuksak sifati va raqobatbardoshligi, xalqaro andozalarga to'la mosligi bilan tobora kengayib bormoqda. Xalqaro ko'rgazmada faol ishtirok etayotgan mahalliy korxonalar safida "Alkim Textile", "Uztex", "Azalea Garment", "Cotton Fashion", "Feteks Textile Chemicals", "Nortex Style", "Osborn Textile", "Sedat Triko Tashkent", "Urganch Bahmal" kabi sanoat muassasalari bor. Ular tomonidan doimiy ravishda yirik sanoat ko'rgazmalarida mahalliy brendlarni targ'ibot ishlarini amalga oshirmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston iqtisodiyotida tikuv-trikotaj aholi bandligini oshirish va turmush darajasini yaxshilash kabi strategik vazifalarni bajarishda asosiy o'rin tutadi. Ushbu sanoat tarmog'i hukumat tomonidan doimiy ravishda diqqatga olinib, mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va rivojlanishiga muhim hissa qo'shmoqda. Shunga ko'ra, mustaqillikdan keyingi yillarda O'zbekiston tikuv-trikotaj sanoatini rivojlantirish borasida ko'plab islohotlar amalga oshirildi va bu mazkur sanoatni yanada rivojlanishini ta'minladi. Jahon bozorida talab tobora ortib borayotgan O'zbekistonning tikuv-trikotaj mahsulotlari yuksak sifati va raqobatbardoshligi, xalqaro andozalarga to'la mosligi bilan tobora kengayib bormoqda. Mahalliy korxonalarning salohiyatini ko'rsatish maqsadida xalqaro ko'rgazmada faol ishtirok etmoqda. Bu esa mamahsulotlar savdosi va brendini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

O'tkazilgan marketing tadqiqotlari asosida, xaridorlarning kiyim brendini tanlash xulq-atvoriga bir qator omillar, jumladan, brend obro'si, mahsulotning xususiyatlari, narx, imij, mijozlar tajribasi, qulaylik kabi faktlar ta'sir qiladi. Ushbu omillarni samarali boshqarib, mijozlarning o'zgarib turuvchi ehtiyojlari va afzalliklariga moslasha olgan brendlar kiyim bozorida raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lishi mumkin. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, iste'molchilarning ishonch va sodiqligini oshirishda onlayn mavjudlik va taqsimot kanallarining samarali ishlashiga katta ta'sir ko'rsatiladi. Internet va ijtimoiy tarmoqlarda yuqori sifatli kontent yaratish, mijozlar tomonidan mahsulotning boshqa variantlarga nisbatan afzalliklari sifatida qabul qilinishi mumkin. Mijozlarning uzluksiz onlayn xarid qilish tajribasi va raqamli marketing strategiyalariga ega brendlar onlayn xarid tajribasiga ega bo'lgan iste'molchilarda sodiqlikni oshirishni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Kotler, P. (2017). Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control. Pearson Education.
2. Kapferer, J. N. (2012). The New Strategic Brand Management: Advanced Insights and Strategic Thinking. Kogan Page.
3. Schindler, R. M., & Kibbee, D. (2013). Consumer Behavior: A European Perspective. Pearson Education.
4. Kumpel, P., & Aliyev, M. (2021). Innovatsion brending va marketing: O'zbekiston misolida. Yangi O'zbekiston.
5. Shahbozov, R. (2022). Marketing strategiyalari va brending: O'zbekiston yengil sanoati uchun yondashuvlar. Marketing Research Journal.
6. Уринов, А. А. (2020). Стратегические направления инновационной политики. in минтақа иқтисодиётини инвестициялашнинг молиявий-ҳуқуқий ва инновацион жиҳатлари (pp. 113-119).
7. Gafurov, A., & Urinov, A. (2003). Economic Reforms In Uzbekistan: Specific Features, Results And Problems. Eurasian Vision: Felicitation Volume on the 70th Birthday of Prof. Devendra Kaushik, 187.
8. Ahmadjanovich, U. A. (2021). The Main Ways To Improve The Efficiency Of Investment Activity For The Development Of Socio-Economic Processes. International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 24(2), 197-205.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>